

гостя про мету його приходу. Традиції гостювання суворо регламентувалися. Так, засуджувалось гостювання під час польових робіт та в будні дні; гість повинен був обов'язково переступити поріг хати, виявляючи глибоку повагу до предків, які за повір'ям, мешкали саме під порогом. Гостинність – це в певному сенсі загальна налаштованість щодо іншої людини, яка формується під впливом багатьох чинників. Гостинність кожного народу неповторна за своєю сутністю і набуває різних форм, оскільки, де б вона не формувалася, завжди відображала думки і почуття людини. Саме тому українська гостинність, хоч і має, з одного боку, глибинні витоки спільні для всіх слов'ян, але з іншого – вирізнялась особливою гуманністю, що безпосередньо вплинуло на менталітет українця.

Так, традиції української гостинності розкривають щедрість і привітність українців, доказом того є те, що кожна родина намагається якнайкраще і найсмачніше почастувати гостя усім, що має вдома, навіть, якщо потім буде сидіти «на воді і хлібі». Поширене серед українців вітання, як форма доброзичливості теж мало вплив на культ гостинності. Вітання здійснювалось за допомогою потиску рук. А за уявленнями українців, будь-яке фізичне доторкання пов'язане з вірою в його магічну силу. Виходячи з цього, регламентувались і самі доторкання, і норми відстані між тими, хто контактував. З українською гостинністю тісно пов'язана і доброзичливість, що виявляється у формах співчуття, вибачення, подяки. Це спричинювалась непорушністю сімейного ладу й культом «малої родини» серед українців з незаперечною субординацією батьків, дітей й сакральністю батьківського авторитету. Зазначений принцип позначався на традиціях гостинності, відповідно до яких ритуал починався із пріоритету старших за віком та соціальним статусом.

Звісно, традиція гостинності зазнала певною мірою еволюції і не є відповідною до минулого імпозантною, показовою. Але її сьогодні можна впевнено вважати національною рисою, що уособлює не тільки матеріальні і духовні цінності, а й має високий комунікативний та інтеграційний потенціал. Традиції гостинності набувають сьогодні нових форм і змісту, залишаючи загалом свою стрижневу структуру як прояв найважливішого культуротворчого чинника цивілізації протягом всього її існування від витоків до майбутнього.

Одержано 17.04.2018

УДК 94(477)

Наталія Олегівна РАСТОРГУЄВА,

курсант групи Ф1-106 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри українознавства

факультету № 2 ХНУВС кандидат історичних наук Іванов С. Ю.

Т. Г. ШЕВЧЕНКО ТА КИРИЛО-МЕФОДІЙСЬКЕ ТОВАРИСТВО: БІЛЯ ВИТОКІВ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ

Т. Г. Шевченко був не тільки талановитим письменником і художником, але активним громадським діячем. Зокрема, він брав безпосередню участь у діяльності Кирило-Мефодіївського братства, створеного на початку 1846 р. в Києві. Саме цього року Кобзар зблизився з членами братства і вступив до нього. Представники товариства виступали проти кріпосного права, боролися за його ліквідацію. Програма братства – «Закон Божий», викладена у »Книзі буття українського народу».

Товариство складалося з двох груп, які мали різні політичні погляди на шляхи досягнення поставленої мети. Частина учасників поділяла революційно-демократичні погляди, які вносив Т. Шевченко, інша частина, зокрема М. Костомаров, П. Куліш, підтримувала ідеї буржуазно-ліберальної спрямованості.

Радикальна течія цієї організації (до якої належав Т. Шевченко) висувала такі вимоги: ліквідація кріпацтва і самодержавства, визволення і об'єднання слов'янських народів при збереженні їх самостійності і власного народного управління, рівні права народностям.

Сам Кобзар стверджував, що об'єднання може відбутися внаслідок всенародного повстання, тому він згуртував навколо себе радикально налаштованих учасників братства. Серед членів товариства загострилася боротьба, особливо коли почали обговорювати програму дій.

Буржуазно-ліберальне крило не визнавало революційної тактики. П. Куліш, М. Костомаров, В. Білозерський та інші шукали згоди з поміщиками. Шевченко ж стверджував, що наш народ зможе звільнитися шляхом боротьби трудящих проти самодержавства та поміщиків. Революційні погляди Шевченка яскраво відбилися у його творчій діяльності. Саме на початку 1846 р. він звів усі твори, написані протягом трьох попередніх років, у велику рукописну збірку під назвою «Три літа». Ця збірка є підсумком ідейно-творчого шляху, пройденого поетом за цей період. В ній Кобзар зібрав найяскравіші революційні твори, які закликали народ до боротьби, знищення царської влади і до побудови кращого майбутнього. Написав революційні поеми «Сон», «Кавказ», «Великий льох», «І мертвим, і живим...», «Заповіт».

Звинувачуючи у поневоленні України російське самодержавство, Шевченко відкидає ідею нероздільності Малої і Великої Росії. Ніколи раніше українські інтелектуали так не протестували проти російського гноблення України. У творах Тарас Григорович відстоював національне і соціальне визволення українського народу, його державність і незалежність. Кобзар сміливо виступає проти колоніальної політики царизму, висміює його прагнення підкорити все своїй волі, глузує з паразитичного, безмістовного життя російського панства, з церкви, яка допомагає царизму в його жадливіх злочинах. Кожний твір є гнівним протестом проти страшної миколаївської монархії. В майбутньому український національний рух тією чи іншою мірою пов'язаний з творчістю поета, а його мученицька доля надихала на боротьбу, багато поколінь українців.

В березні 1847 р. царські власті заарештували членів Кирило-Мефодіївського братства. 5 квітня був заарештований і сам Кобзар. Шевченкові загрожували найлютішими карами, але він залишався незламним. Такою ж твердою переконаністю і революційною незламністю сповнені вірші, написані ним під час слідства, яким поет дав назву: «В казематі».

31 травня 1847 р. поета було відправлено до Оренбурга. Десять років тривало заслання. Кобзар, позбавлений права творити, криючись від стороннього ока, продовжував писати твори. Поет не зрадив інтересам трудящого народу й жодного каяття не виявляв.

Отже, підсумовуючи можна сказати, що діяльність Тараса Шевченка у Кирило-Мефодіївському товаристві є визначальною у розвитку національно-визвольного руху. Це була спроба української інтелігенції перейти до політичної боротьби.

Одержано 17.04.2018

УДК 398.87

Олександр Юрійович АФОНІН,

курсант групи Ф2-101 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри українознавства

факультету № 2 ХНУВС кандидат філологічних наук, доцент Перцева В. А.

КАТЕГОРІЇ «КОЗАЦТВО» ТА «ЛИЦАРСТВО» (НА МАТЕРІАЛІ ДУМИ «КОЗАК ГОЛОТА»)

У наші дні, використовуючи поняття «лицар», маємо на увазі шляхетну людину, завжди готову прийти на допомогу. Лицарство – це особливий привілейований прошарок епохи Середньовіччя, основним заняттям якого вважалася військова справа. Лицарство, як явище, виявилось і в умовах України. Українське лицарство – це сукупність національного розуміння честі, гідності, обов'язку, вироблена народом упродовж віків. Саме така лицарська духовність, що закумуляувала в собі найвищі цінності національного характеру, була притаманна українському козацтву. Козацько-лицарська духовність ґрунтується на самобутній системі вартостей. Їй притаманні цілісність, віра та надія, повага до загальнолюдських цінностей – істини, добра, краси. Невід'ємними складовими козацького лицарства є зневага до поневолювачів рідної землі, прагнення й уміння долати перешкоди. Якщо в Західній Європі лицар – це воїн, який мав бути шляхетного походження, пов'язаний з класовими феодалними привілеями, то в українському фольклорі – це простий козак, який у боях з ворогами виявляє названі вище чесноти. Отже, за всієї спорідненості західноєвропейського лицарства українське глибоко закорінене в етнічній особливості.

Для більш ґрунтовного дослідження складових українського лицарства розглянемо національний характер героя думи «Козак Голота», записаний П. Кулішем 1854 р. Козак Голота походить родом не з вищих верств українського суспільства. Сенс його життя не в тому, щоб просто жити, а в тому, для чого жити. Наповнення його життя високим духовним змістом – це доволі складний процес становлення Голоти як лицаря. Голота – це людина, наділена незвичайною хоробрістю, що відтак зумовлює нехтування небезпекою. Звертаємо також увагу на досить промовисту деталь у думі, коли козак Голота «Ой на Татарина скрива, як вовк, поглядає». Тобто, це погляд грізний, сміливий, повний виклику до боротьби. Це погляд воїна-лицаря, для якого головне – виконати обов'язок. Можна звернути увагу і на виняткову військову дисципліну Голоти. Вона в нього свідомо, а не механічно, чого бракує татарину, який не переймається високими ідеями, бо ж його спокушає матеріальне багатство. Козак Голота сприймає життя таким, як воно є, що дає підстави діяти відповідно до моральних норм української нації і водночас визначає його як людину честі та лицарської вдачі. Український лицар Голота виступає на бій з ворогом прямо, з відкритим забралом, груди на груди. На компроміси зі злом він не йде, розвінчуючи його аморальність і потворність.

Тож українські народні думи посідають чільне місце у розкритті лицарських звичаїв козаків. Відважність й рішучість, шляхетність і порядність, хоробрість і кмітливість, братерська любов до товариства, вірність обов'язку, співчуття, милосердя до тих, хто його потребує, прагнення до подвигів і презирство до смерті, волелюбність і ненависть до ворогів визначають головний зміст і значення категорій «козацтво» і «лицарство» в українських думках. Образ козака-лицаря, отже, є однією з традиційних категорій, що акумулює соціально-історичні, моральні норми життя українського народу. Ці якості визначають головний зміст і виховне значення українського епосу, адже фольклор – це невід'ємна частина культури народу, а його засоби універсальні, оскільки ненав'язливо трактують приклади зразкової поведінки.

Одержано 17.04.2018

УДК 378.1

Олена Валентинівна КОЗАЧЕНКО,

курсант групи Ф2-101 ХНУВС

Науковий керівник: доцент кафедри українознавства

факультету № 2 ХНУВС кандидат філологічних наук, доцент Перцева В. А.

НАРОДНА КАЗКА ЯК СПЕЦИФІЧНЕ КУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ ТА ЗАСІБ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Вічність і актуальність проблеми патріотичного виховання безсумнівні. Сьогодні актуальність патріотичного виховання визначається втратою в молодіжному середовищі ідеологічних цінностей і прискореним процесом глобалізації, що веде до посилення взаємного впливу і переплетення культур. Однією з найпотужніших духовних сил кожної окремої людини і суспільства в цілому є патріотизм, який споконвіку з любов'ю плекає кожна нація. Патріотизм проявляється у почутті гордості за досягнення рідної країни, у відповідальності за її ідеали, у дбайливому ставленні до народної пам'яті, національно-культурних традицій. Зазначимо, що патріотизм завжди був тісно пов'язаний з українською фольклорною традицією. А, як відомо, народна казка – це яскравий прояв культури кожної нації. Казка з давніх-давен увійшла в життя